

mint az önvégrehajtás, önvédelem és önbíráskodás. A *lex minus plena* világában a birtok és a birtokvédelem helyezkedik el. Az állami törvényhozás körébe utalódik az, amit közönségesen is a perjog, törvénykezési jog anyaga alatt érteni szokás. Itt a per terminológiai fogalma, a perhez hasonló eljárások elkülönítése, majd a per substantiális fogalma foglalkoztatják s vezetik át a per szülő okainak és alkotóelemeinek vizsgálatára. A per alkotóelemei a peralanyok, a per tartalma és a per tárgya. A peralanyoknál különösképpen a felekkel és azok jogi helyzetének a természetével foglalkozik. A tartalom tekintetében a perben foglalt szubjektív közjogok és köztartozások mibenlétét, a viszony synallagmatikus jellegét és a felek szubordinált helyzetét vizsgálja. A pertárgy boncolásánál különveszi a pertárgyat, mint absztrakt valóságot, mint perbeli magatartást és külön, mint konkrét valóságot, mint ügyletet, illetőleg jogellenes magatartást. És így tovább. A könyv az élő magyarjogra, a bírói döntvényekre, de részben a külföldi codexekre és az irodalomra is támaszkodik. Ám a pozitív rendelkezések mikéntjétől mégis független, elméleti jellegű és értékét, használhatóságát a tételes jogokban beálló változások így kevésbé érinthetik.

Ez a tételes jogok felett álló elmélkedés és az alapigazságok tőlük független megállapítása felé való törekvés: jellemzik Tóth Károly későbbi munkáit is. Így *A kereseti jog terminológiai fogalma* és *Adalék a polgári törvénykezés fogalmához* c. értekezéseit, melyek 1912, illetőleg 1913-ban láttak napvilágot, s melyek szintén arról tanúskodnak, hogy szerzőjüket igazán csak a problémák mélységei vonzották.

Mint jogtudományi író, azok közé tartozott, kik nem a maguk hivatásos mesterségének előmunkásai akarnak lenni csupán, hanem életcéljukul a gondolatok ébresztését és új csírákkal való megtermékenyítését tűzték ki. Ehhez volt nélkülözhetetlen szüksége arra a határtalan *idealizmusra*, mely egyéniségének nemes veretét, mélységes belső tartalmat adott. Amit a magyar irodalom az ő nevéhez íj hozzá, arról méltán elmondható, hogy *non multa, sed multum*.

(Szeged.)

Kolosváry Bálint.

SZEGED GYÁSZA.

A Tóth Károly temetésén elhangzott gyászbeszédekből közöljük az alábbi részleteket.

Issekutz Béla rector magnificus:

A verőfényes égbolttól váratlanul ránk szakadó szörnyű csapástól mélyen megrendülve nem találok szavakat annak a fájdalomnak ecsetelésére, mely bennünket, sorsüldözöttünket eltölt.

Nem akarom méltatni Tóth Károlyt, a tudóst, az elvont perjogi elméletek éles eszű művelőjét és az ifjúságot nemes szíve teljes melegével szerető és megértő tanárt s magistert. Nem is akarok beszélni róla, mint fenkolt, nemes gondolkodású, hazáját, egyetemét önfeláldozóan szerető emberről és a mindenkinek segítségére siető, minden sérelmet megbocsátó, mély érzésű, hűséges barátáról. Mint a Ferencz József-egyetem ezidei rektora, azokat az érdemeit kívánom váz-

latosan felsorolni, amelyekkel egyetemünk létét biztosította és jobb jövőjét megalapozta.

Az első sorban vett részt azokban a küzdelmekben, melyektől függött egyetemünk léte vagy nem-léte s orozzlánrésze volt abban, hogy megtaláltuk a helyes utat, mely Szegedre vezetett. Itt mint dékán segített az egyetem elhelyezésében s csakhamar vezető szerepre jutván a város életében, megszerettette és népszerűvé tette az egyetemet s ezáltal páratlan áldozatkészségre bírta a város közönségét. Céltudatos, fáradhatatlan munkásságának gyümölcsét mint rektor aratta le. Milyen lelkesedéssel rendezte meg a klinikák alapkövetelésének fölemelő ünnepségét és milyen boldogan figyelte hétről-hétre az öt klinika fölépülését! Gondoskodása kiterjedt mindegyik karra, nagy segílyt eszközölt ki a filozófiai kar fejlesztésére s megindította a sikeres akciót a természettudományi intézetek fölépítésére is.

S ha ezzel sikerült egyetemünknek fölemelkedni a mostoha gyermek utolsó helyéről, az főleg csaknem kizárólag az ő tevékeny, mindenre gondoló működésének s minden törekvést támogató nagy befolyásának érdeme. A mi veszteségünk a legnagyobb, de vigasztal bennünket az hogy nekünk maradnak meg nagy alkotásai, melyekben emléke örökké él, mert nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét . . .

Szeretett Prorektorunk, Vezérünk, Isten Veled!

*

Menyhárt Gáspár jogkari dékán:

Még szombaton délben azzal végeztem hivatalos teendőimét, hogy aláírtam a meghívókat karunknak holnapra tervezett ülésére, amelyen Téged — kedves tanártársunk, szeretett barátunk, Tóth Károly — a jövő iskolai évre dékánná akartunk választani. És már forgattam is elmémben a szavakat, talán éppen a végzetes szerencsétlenség perceiben, amelyekkel Téged köszönteni kívántalak a kar Irántad való bizalmának újabb megnyilatkozása alkalmából.

S ma, rövid két napra rá koporsód előtt állunk valamennyien tanártársaid és barátaid, hogy fájdalomba öltözött lelkünk szomorúságától megterhelten sóhajt-suk el Feléd búcsú szövegünket, amelyre elnémult ajkad nekünk választ már nem ad. Óh, mily beláthatatlanok is az örökké való Isten végtelen kezének mozdulatai felettünk s mily bizonytalan az arasznyi véges emberi lét, mely gyakorta akkor roppan derékba, mikor az ember életének delét éli, pedig délutánját is tele tervezte munkával!

Ki gondolt volna arra, hogy ily korán Te is délrel végzed be erős életed munkáját, akitől még oly sokat vártunk a délutánra tervezettekben! . . . Nem mintha nem volna sok, amit elvégeztél. Hiszen, amit gyorsan liktető agyad gondolatot, tervet kitermelt; ami cselekvést pihenést nem ismerő energiád megindított; ami eredményt törhetetlen vasakaratom kiküzdött: az sok embernek külön-külön is elég volna egy-egy hosszú élet gazdag aratásául.

Hanem, mert akik Isten adta kiváló tehetségedet, képességeidet ismertük; akik gondolataidnak gazdagságában oly sokszor gyönyörködtünk; kik erőid nagyságát sokszor megindultan láttuk: mi annyi reménységgel joggal vártuk dús termését a vetésnek, amit a tudomány mezején, a felső oktatás terén és a magyar

közélet ugarának egyéb Általad feltört területein elhinteni igyekeztél és amit még Általad elvetteini reméltünk, — mi úgy gondoltuk, hogy igen számos feladat megoldásában léssz segítő társunk és sok még a munka, aminek elvégzése Reád várt volna . . .

Elhangzott azonban a nagy, a megmásíthatatlan ítélet s munkád véget ért. És nem jól látnának szemeim, ha innen a sír széléről rövid pillantást hátra vetve nem azt látnám, hogy derékban ketté tört életed is egész volt és nem maradt utána befejezetlenség. Mert mintha valami nem is sejtett, láthatatlan erő irányított volna: mindent elvégeztél, ami Reád volt bízva s amit elvégezetlennek gondolunk, az csak a mi Hozzád fűzött vágyainkban és óhajításainkban formálódik ki.

Aki mindig a legjobbat akarja s amit annak felismert, azt törhetetlen erővel szolgálja; aki az emberi élet legnagyobb, egy igazi értékének a munkát ismeri s ezt egész emberként végzi a maga élethivatása körében; aki szeretettel lelkében szeretetet cselekszik: az bármikor, reggel, délben vagy este teszi is le az isteni hivatás szerint munkás szerszámát, az mindent elvégez.

S Te kedves halottunk így éltél, így cselekedtél. A classicus jogász intelme szerint *honeste vixisti, neminem laesisti et suum cuique tribuisti*; éned át volt egészen itatva a keresztény erkölcs, a minden tudomány végcélját, az igazságot kutató és kereső szent hegyülettől és a felismert igazság gyakorlásában áhítatosan áldozó pap voltál; hirdetted és élted az emberi élet legnagyobb értékét, a munkát; nagy szíved minden szeretetét két kézzel szórtad embertársaidnak s én tudom, hogy mennyire és főként a nemzet jövője, az ifjúság felé, melynek igaz és jóakaró barátja voltál s amely szeretet annál inkább nőtt lelkedben, minél többet adott belőle; úgy álltad meg mindenütt az örhelyet, amelyre a Gondviselés állított, hogy — amint másként nem is lehet — értékkel teljes életed csak befejezett értékeket hagy itt maga után.

Jó harcot harcoltál, a hitet megtartottad, a pályát megfutottad. Legyen ezért tied az égben az igazság koronája, amint áldott leszen drága emléked mi közöttünk itt e földön . . .

Szólna még Hozzád egy-két szót utoljára a jó barát, akinek lelkében felzokog sok küzdelmes év annyi kedves emléke s akinek a búcsúzásnak ez a nagyon keserű pohara adatott kezébe. De érzem, hogy a szó elhal ajkamon . . . Mondják el hát szemembe gyűlő könnyeim azt, amit mondani akartam. Te meghallod és megérted szavát . . .

Felejtethetlen kartársunk, drága jó barátunk Isten Veled, Isten Veled!

Somogyi Szilveszter szegedi polgármester:

Szeged város nevében mondom Neked utolsó Istenhozzádot Tóth Károly, amely város, bár csak néhány évet töltöttél benne, szeretettel fogadott Téged fiának és e rövid idő alatt annyira a szívéhez nőttél, hogy megrendítően tragikus elmúlásod mindnyájunk lelkében nyíló fájdalmat és mélységes szomorúságot okozott.

Úgy érezzük, hogy Neked még sok jogod lett volna az élethez, hiszen javakorbéli tetterős férfiú voltál. Szellemed tündöklött, mint a csendes tó tükre felett elsziporkázó rakéta, — akaratod hatalmas erőfeszítője volt minden jó ügynek,

melynek szolgálatába álltál. Soha nem végeztél fél munkát. Végiggondoltál minden gondolatot és végigérezted minden érzelmet, — és végig is cselekedtél.

Szinte fellázadnánk a sors ellen, amely Téged ily korai tragikus halállal elragadott, — ha hitünk nem volna. De mi hiszünk! Hiszünk, hogy ez arasznyi földi létnek folytatása az örök élet, — és halandókhöz illő alázattal megnyugszunk a kifürkészhetetlen isteni végzésben. Látjuk, hogy itt minden mulandó, erő, igazság, hírnév és dicsőség is. Koszorús fejét a tenyerébe hajtva, mélyen eltöpreng az ember. Homokóra méri az elröppenő időt és a élet kalendáriumára felett lélekharang áll, megrántásra készen. Amíg ezután következik, az földöntúli mély összhang és zengő örökkévalóság.

A Te jellemed itt e földön megállta a legszigorúbb vizsgálatot, kiállta az élet kohójának próbatüzét és tisztának bizonyult, megméretett az igazság mérlegén és teljes súlyúnak találtatott, — valódi értékű nemes éremnek nyilvánította azt mindannyiunk közmegegyezése, mely láthatólag meg van jegyezve a Mindenható képmásával és köriratával.

Szilárd jellemedet, kiváló képességedet, vasszorgalmadat és nagy lendületedet mind a Ferencz József-Tudományegyetem szolgálatába állítottad és arra használtad, hogy régi székhelyéről kiűzetvén, méltó és végleges elhelyezést nyerjen az ország második városában. És mi eljöttünk, hogy itt a ravatalodnál ezert még egyszer köszönetet mondjunk, örök nyugalommal kívánjunk Neked és zokogó fájdalommal rebegjük el végső búcsúkat, Tóth Károly! Isten veled!

*

Szeged szabad királyi város tanácsa Tóth Károly halála alkalmából a következő részvét-átíratot intézte a Ferencz József egyetemhez:

A hihetetlen hír lesújtó hatása alatt mélyen megrendülve fejezzük ki mélyes részvétünket a Ferencz József Tudományegyetem rektorának, Tanácsának, Tanári Karának és egész egyetemének, amivel kiváló ékességüknek, dr. Tóth Károly ny. rendes tanár, prorektor úrnak borzalmas szerencsétlenségű váratlan elköltözésével okozott gyászukban osztozunk.

Családja után tágabb családját, a Tudományegyetemet érte a legnagyobb veszteség kidöltével, de nem kisebb vesztesége városunknak és egész Magyarországnak távozása, amelyek egyik legkiválóbb polgárunkat, legnagyobb értéküket veszítették.

Serdülő korában már kimagaslott kortársai közül. Tanulmányai során a magyar ifjúság legmagasabb, nehezen elérhető kitüntetését érdemelte ki, — majd alapos készsége, tudományos munkássága, nagy műveltsége biztosították részére a legjobbakat megillető haladást és munkásságának illetékes bírálói a magyar tudományosság legdíszesebb és legfelső helyének, a Tudományegyetem rendes tanári székének betöltésére érdemesítették.

Működése itt is maradandó emlékekkel gazdagította a jogtudományt és jogirodalmat. Tudományos tevékenységét kortársai legmagasabb kitüntetéssel a rektori méltósággal, majd a Tudományegyetem felsőházi képviselőjére választással méltányolták. De nem kevésbé értékes polgára volt városunknak, amelynek minden jóra irányuló, a művelődést és előretörekvést szolgáló mozgalmában nemcsak

közvetlen közreműködéssel, de vezető irányítással kért és vett részt, amint részt vett bölcs vezetőként minden általános nemzeti és emberi értékű országos politikai és társadalmi mozgalomban is.

Rendíthetetlen meggyőződéssel, széles látókörű alapos tudással, ragyogó tollal, fényes szónoki készséggel, cáfolhatlan érvei meggyőző erejével és ellenállhatatlan lendületű eréllyel sietett minden közérdekű igaz ügy szolgálatára, ami a tudomány, a város, a társadalom és a haza javát volt hivatva előresegíteni, a fejlődés és a haladás útján.

Mindezekért méltó várkozással és indokolt reménységgel néztünk magaslatörő pályájának további eredményei elé és most pótolhatatlan veszteségül, emberi létének legdúsabbban alkotó korszakában törte ketté a kérelhetlen Végzet.

Emlékét kegyelettel őrizzük és osztozunk az ittmaradottak gyászában.